

בבית המשפט העליון

מ"ח 10344/08

בפני: כבוד השופט א' א' לוי

המבקש: יחיאל חזן

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

בקשה למשפט חוזר

בשם המבקש: עו"ד אשר חן

בשם המשיבה: עו"ד אפרת ברזילי

החלטה

1. המבקש, יחיאל חזן, חבר הכנסת ה-16, עותר לקיים משפט חוזר בהרשעתו בעבירות של זיוף בכוונה לקבל דבר במרמה בנסיבות מחמירות, וכן מרמה והפרת אמונים, לפי סעיפים 418 סיפא ו-284 לחוק העונשין, התשל"ז-1977.

2. ביום 28.5.03 התקיימה בכנסת סדרת הצבעות שעניינה חוק התוכנית להבראת כלכלת ישראל (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב והמדיניות הכלכלית לשנות הכספים 2003 ו-2004), התשס"ג-2003. במהלך ההצבעות על סעיפי החוק, שמרביתן נערכו בשיטה של הרמת יד, החליט יושב-ראש הכנסת כי מקום בו הוא יתקשה לקבוע את כמות התומכים והמתנגדים, תתקיים הצבעה אלקטרונית. מרגע מסירת ההודעה על קיומה של הצבעה אלקטרונית, ניתן לחברי-הכנסת פרק זמן של 10 שניות לצורך ההצבעה המתבצעת על-ידי לחיצה על שני לחצנים בעת ובעונה אחת: האחד, לחצן "נוכחות", והשני לחצן "דרך ההצבעה" במסגרתו יש לבחור בין "בעד", "נגד" ו"נמנע". מכתב האישום עולה, כי במועד האמור החליט יושב-ראש הכנסת כי הצבעה מס' 10 תיערך בדרך של הצבעה אלקטרונית. לאחר שהודע על תחילת ההצבעה, הפעיל המבקש את הלחיצים ממקום מושבו, ומיד לאחר מכן, כאשר הבחין כי שכנתו למושב ח"כ ענבל גבריאלי נעדרת ממקומה, מיהר והצביע אף בשמה, וזאת בניגוד לקבוע

בהערה מס' 16 שבסעיף 62 לתקנון הכנסת, לפיה חבר-הכנסת "אינו יכול להצביע בהצבעה אלקטרונית או בכל הצבעה אחרת במקום חבר כנסת אחר".

בבית-משפט השלום הכחיש המבקש כי עשה כן ביודעין, אך טען כי יתכן שהדבר אירע בהיסח דעת כאשר רכן לעבר מושבה של ח"כ גבריאלי להשיב לרשותו ספרים ששאלה ממנו. עוד טען, כי קיימת אפשרות שח"כ יובל שטייניץ, שישב במושבה של ח"כ גבריאלי קודם להצבעה, הצביע ממושבה בשוגג. המבקש הוסיף וטען כי אמינותה של מערכת ההצבעה האלקטרונית ירודה, ועל כן ייתכן שהיא "הצביעה" על דעת עצמה חרף העדר מגע אדם, ועל כך אף תעיד העובדה כי המערכת הוחלפה באחרת בשלהי אותה שנה. עוד העידו מטעם ההגנה ח"כ לשעבר דן תיכון, שמסר כי במהלך שנותיו כיושב-ראש הכנסת נתקל באינספור תקלות במערכת ההצבעה, ואף התריע לא אחת על איכותה הירודה. כן העיד מומחה ההגנה, המהנדס יורדן ראובן, כי נוכח הליקויים הרבים שמצא במערכת ההצבעה, אין לשלול את האפשרות שנקלטה הצבעה שכלל לא בוצעה. מטעם התביעה העידה ח"כ גבריאלי שאישרה כי לא נכחה באולם בעת ההצבעה, וכן ח"כ שטייניץ שאישר כי ישב במושבה של ח"כ גבריאלי, אולם מיהר לשוב למקומו עם הישמע דבר ההצבעה, ואף צולם מצביע מעמדתו-שלו. עוד העיד ח"כ יעקב ליצמן, שישב מעברו השני של אולם המליאה, וזה מסר כי הבחין במבקש רוכן לעבר מושבה של ח"כ גבריאלי, ובהמשך ראה את נורית ההצבעה הקבועה בחזית המושב נדלקת. לאחר ההצבעה, נטל ח"כ ליצמן את פלט ההצבעה, בו נרשמה הצבעתה של ח"כ גבריאלי על אף שנעדרה מן האולם, שוחח עם חבריו לסיעה ועם היועצת המשפטית של הכנסת, ורק אז חשף בפני יושב-ראש הבית את שאירע. יחד עם זאת, הוא נמנע מלמסור את שם המבקש באותה עת מחמת אי הנעימות הכרוכה בכך, ועשה זאת רק לאחר התלבטות רבה והתייעצות עם סמכות דתית. בנוסף, העיד האחראי על התחזוקה של מערכת ההצבעה, אשר מסר כי אף שנתגלו במשך השנים תקלות שונות במערכת, אלו לא היו מן הסוג לו טען המבקש. יתר על כן, החלפתה של מערכת ההצבעה לא נבעה מפאת אי תקינותה, אלא מן הצורך להעמיד לרשות חברי-הכנסת מערכת מודרנית ועדכנית.

3. בתום שמיעתן של ראיות הצדדים, הרשיע בית-משפט השלום בירושלים את המבקש במיוחס לו, ואלו היו עיקר טעמיו: הוכח שמושבה של חברת-הכנסת גבריאלי נותר מיותר במועד ההצבעה, ועדותה לפיה לא נכחה באולם, וכן עדותו של ח"כ שטייניץ כי עזב את מושבה טרם ההצבעה, נמצאו מהימנות; עדותו של ח"כ ליצמן שראה את המבקש מצביע הצבעה כפולה הנה אמינה, ואין לקבל את גרסת המבקש לפיה ח"כ ליצמן ביקש להעליל עליו; מנגנון ההצבעה מחייב לחיצה איתנה, ועל כן לא

ייתכן כי הדבר אירע בהיסח הדעת כאשר רכן המבקש לעבר מושבה של ח"כ גבריאלי; הועדפה עדותו של מי שתחזק את מערכת ההצבעה על בסיס יומיומי על-פני זו של מומחה ההגנה. נמצא כי מערכת ההצבעה אמינה חרף התרחשותן של תקלות שונות במהלך השנים, ואלו לא כללו הצבעה עצמאית בהעדר מגע אדם; לבסוף, נמצא כי עדות המבקש אינה אמינה, ואף אינה עולה בקנה אחד עם הגרסאות שהציג במהלך ראיונותיו בכלי התקשורת השונים, בהם נמנע מלהכחיש באופן גורף את דבר ההצבעה הכפולה, תוך שהוא נמנע מלהעלות טענה בדבר אי אמינותה של מערכת ההצבעה. בעקבות הרשעתו נדון המבקש לארבעה חודשי מאסר על דרך של עבודות שירות וחודשיים מאסר על-תנאי.

4. המבקש ערער על הרשעתו לפני בית-המשפט המחוזי בירושלים, שם טען, בין היתר, את אלה: מאחר ושיטת ההצבעה האלקטרונית אינה מעוגנת בתקנון הכנסת, לא ניתן לייחס לו הצבעה אסורה; מערכת ההצבעה אינה אמינה ועל כך תעיד אף בדיקה שערכה המשטרה במליאת הכנסת, בה נרשמו בחלק מן ההצבעות מספר מצביעים גדול מאלה שנכחו בפועל באולם; מעדויותיהם של ח"כ גבריאלי, ליצמן ושטייניץ לא ניתן ללמוד על אשר אירע מעבר לספק סביר, מאחר ואלה התקשו לציין במדויק מתי נכחו או נעדרו מן האולם, ומה היה מספר ההצבעה בה התרחשה הכפילות.

בית-המשפט המחוזי דחה את הערעור, מאחר ולא מצא מקום לשנות ממצאי המהימנות שנקבעו בערכאה הדיונית. נקבע, כי התקלות שאותרו במערכת ההצבעה אינן מן הסוג לו טען המבקש, וכי לא ניתן להסיק מבדיקת המשטרה את אי תקינותה של המערכת, שכן מסמכי הבדיקה לא ציינו כל ממצא, ואף ניתן להניח שנבחנה היתכנותה של הצבעה עודפת המסבירה מדוע עלה מספר ההצבעות על מספר הנוכחים. באשר לעונש שהושת על המבקש, נקבע כי הוא מידתי וראוי, מאחר ומדובר בנבחר ציבור שמעל בחובותיו כאשר זייף ורימה דווקא במקום בו היה עליו לשמש דוגמא ומופת לטוהר מידות.

5. המבקש, אשר התקשה להשלים עם הרשעתו, עתר לבית-משפט זה ליתן לו רשות לערער על פסק דינו של בית המשפט המחוזי (רע"פ 1915/07), מאחר וסבר כי עניינו מעורר שאלה בעלת חשיבות עקרונית. חברי, השופט ס' ג'ובראן, דחה את הבקשה וקבע כי אין ממש בטענה לפיה הצבעה אלקטרונית אינה עולה בקנה אחד עם דרכי ההצבעה הקבועות בתקנון הכנסת. כך או כך, בסעיף 19 לחוק יסוד: הכנסת נקבע, כי מקום בו סדרי העבודה אינם מעוגנים בתקנון, תפעל הכנסת לפי הנוהל המקובל בה, ואין חולקים כי השימוש בהצבעה אלקטרונית הוא מנהג מושרש היטב בבית

המחוקקים. אף הטענה בדבר אי אמינות המערכת, נדחתה על יסוד ממצאיהן של ערכאות קמא. לבסוף, נקבע כי נוכח האמון הרב שנתנה הערכאה הדיונית בעדותו של ח"כ ליצמן ומארג ראיות התביעה בכללו, אין מקום לקיומו של ערעור שני. השגות המבקש כנגד גזר-הדין נדחו אף הן, מן הטעם שהעונש שהושת עליו לא חרג ממתחם הענישה המקובלת, ועקב כך שכל פגיעה בהצבעה, אף אם היא תוצר של חוסר הבנה רגעי או טעות בשיקול הדעת, מביאה לכדי כרסום בערכי היסוד של המשטר הדמוקרטי.

6. בבקשה שבפני עותר המבקש להורות על קיומו של משפט חוזר, בהסתמך על הוראותיהם של סעיפים 31(א)(2) ו-31(א)(4) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984. ביסודה של הבקשה עומדת הטענה בדבר קיומה של ראייה חדשה - תחקיר שערך העיתון "ידיעות אחרונות" בו התברר כי במהלך הצבעה מס' 7, שנערכה אף היא כחלק מסדרת ההצבעות בהן נטל המבקש חלק באותו יום, הצביע ח"כ רוני בראון הצבעה כפולה בשמו ובשם ח"כ גבריאלי. להשקפת המבקש, הדבר מעלה את האפשרות כי ההצבעה הכפולה שבביצועה הורשע, התרחשה למעשה בהצבעה מס' 7 ובידי ח"כ בראון. מוסיף המבקש וטוען, כי בכוחה של ראייה חדשה זו לשנות את תוצאות המשפט לטובתו ולמנוע עיוות דין. לעניין זה נטען, כי ח"כ גבריאלי לא ידעה לומר בוודאות באילו הצבעות נכחה; ח"כ ליצמן יידע את מליאת הכנסת בדבר ההצבעה הכפולה רק לאחר חלוף זמן, ואף אז נמנע מלקבוע מה היה מספר ההצבעה בה התרחשה הכפילות, ובכלל, אפשר שמניעים זרים הובילו את ח"כ ליצמן לנקוב בשם המבקש ולא בשמו של ח"כ בראון; למבקש ולח"כ בראון תווי פנים דומים, אשר עשויים היו להטעות את ח"כ ליצמן לחשוב כי מדובר במבקש, בעוד שבפועל לא כך הדבר.

7. אין בידי להיעתר לבקשה. משפט חוזר הינו הליך יוצא דופן, והסמכות להורות על קיומו משקפת איזון בין שני ערכים מרכזיים: מן העבר האחד ניצב הרצון להבטיח קיומו של מנגנון דיוני שיאפשר תיקון טעות שנפלה בהרשעתו של אדם, שהרי "שפיטה נאורה מוכנה לבדוק עצמה" (מ"ח 6148/95 עזריה נ' מדינת ישראל, פ"ד נא(2) 334, 354 (1997)). מן העבר השני, ניצב עקרון סופיות הדיון. האיזון בין שני ערכים אלה הוא העומד בבסיסו של סעיף 31(א) לחוק, המתנה את קיומו של משפט חוזר בהתקיים אחת מארבע העילות המצוינות בסעיף, וממילא ברור כי אותו סעיף לא נועד לאפשר לבעל דין, רק מן הטעם שהוא מתקשה להשלים עם הרשעתו, להביא את עניינו פעם אחר פעם לליבוץ בפני בית המשפט (מ"ח 7929/96 קוזלי נ' מדינת ישראל, פ"ד נג(1), 529, 559 (1999); מ"ח 7558/97 בן ארי נ' מדינת ישראל, פ"ד נג(1) 433, 443 (1999); מ"ח 3032/99 ברנס נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(3) 374, 354 (2002)).

סעיף 31(א)(2) לחוק מדבר באפשרות לקיים משפט חוזר מקום בו "הוצגו עובדות או ראיות, העשויות, לבדן או ביחד עם החומר שהיה בפני בית המשפט בראשונה, לשנות את תוצאות המשפט לטובת הנידון". הסעיף אינו מחייב כי העובדות או הראיות הנוספות, לכשעצמן, ישנו את תוצאות המשפט, ודי יהיה בכך ששילובן במכלול הראיות שהוגשו עשוי לשנות את תוצאת המשפט (מ"ח 6148/95 עזריה הנ"ל, בעמ' 354). זה אינו המצב בעניינו של המבקש. קיומה של הצבעה כפולה בהצבעה מס' 7, אינו סותר את העובדה כי נרשמה הצבעה בשמה של ח"כ גבריאלי גם בהצבעה מס' 10, כפי שהתברר מפלט ההצבעות. זאת ועוד, בעוד שהמבקש העיד כי ישב במקומו במהלך הצבעה מס' 10, ח"כ גבריאלי העידה כי לא נכחה באולם. לא נעלמה ממני הטענה לפיה אפשר שגרסתה של ח"כ גבריאלי נבעה מנקמנות, אולם זו טענה שבעובדה שדינה היה להתברר בהליכים שהתקיימו בעניינו של המבקש עד כה, ואין להידרש לה שוב. נוכח זאת, מצאתי את עצמי תוהה אם אכן הייתה זו ההצבעה הכפולה שבהצבעה מס' 7 אשר יוחסה למבקש, מי היא אותה יד נעלמה שהצביעה בשמה של ח"כ גבריאלי גם בהצבעה מס' 10, מבלי שהמבקש שישב במושב הסמוך הבחין בכך?

כאמור, העיד ח"כ ליצמן כי ראה את המבקש, הוא ולא אחר, רוכן לעבר מושבה של ח"כ גבריאלי בעת הצבעה מס' 10, ואת נורית ההצבעה בחזית המושב נדלקת. ועל כן, העובדה שהיתה הצבעה כפולה נוספת באותה ישיבה, אין בה כדי להושיע את המבקש ולהביא לשינוי תוצאת המשפט. מעבר לדרוש אוסיף, כי אף אם לא ידע ח"כ ליצמן לציין את מספר ההצבעה בה אירעה המרמה, הרי שהוא העיד כי התלונן על ההצבעה הכפולה מספר דקות לאחר שהתרחשה, והדבר מתיישב עם מועדה של הצבעה מס' 10 ולא עם מועדה של הצבעה מס' 7, שהתקיימה כמחצית השעה קודם לכן. אם ביקש העותר לטעון כי הראיה החדשה מעידה כי ח"כ בראון הצביע בשמו ובשם ח"כ גבריאלי הן בהצבעה מס' 7 והן בהצבעה מס' 10, הרי שאף טענה זו אינה מתיישבת עם יתר הראיות. המבקש העיד, כי בעת הצבעה מס' 10 הוא רכן לעבר מושבה של ח"כ גבריאלי, ואם כך עשה, כיצד לא הבחין בח"כ בראון רוכן מולו?

באשר לטענה כי למבקש נגרם עיוות דין. סעיף 31(א)(4) העוסק במקרה בו "נתעורר חשש של ממש כי בהרשעה נגרם לנידון עיוות דין", התווסף לחוק כ"עילת סל" שמטרתה להבטיח כי בבוא בית-המשפט לבחון בקשה לקיומו של משפט חוזר, לא יהיו ידיו כבולות (מ"ח 6148/95 עזריה הנ"ל, בעמ' 353). יחד עם זאת, לא התכוון הסעיף להפוך את הליכי המשפט החוזר לערעור נוסף, שבגדרו יוכל המבקש לשוב ולנסות לשכנע את בית-המשפט כי הרשעתו שגויה. כל שהוסמך לו בית-המשפט הוא

להתחשב בקיומן של "נסיבות מיוחדות שהמחוקק לא יכול היה לחזותן מראש עת קבע את הנוסח המקורי של סעיף 31, והוא – כאשר קיים חשש של ממש שאיש חף מפשע הורשע" (מ"ח 7929/96 קוזלי הנ"ל, בעמ' 562). אמנם, מאחר שביסודו של סעיף 31(א) לחוק עומדת היכולת להשקיף על ההליך ב"מבט על", יש לתת למונח "עיוות דין" תוכן ומהות רחבים, היינו, לא רק במקרה בו הפגם בהליך עשוי להוביל לשינוי של תוצאת המשפט, אלא יש להתיר בגדרו של הסעיף אף עילות אחרות, דיוניות ומהותיות כאחת, שיש בהן כדי להצדיק את קיומו של משפט חוזר. יחד עם זאת, גם מקום בו הכיר בית-המשפט בקיומו של חשש לעיוות דין, עדיין "שומה עליו לבחון אם ישנו חשש ממשי לעיוות הדין בהרשעה", ואין הוא יכול להסתפק בחשש "סתם" (מ"ח 7929/96 קוזלי הנ"ל, בעמ' 565). סבורני כי המבקש לא הצליח להרים נטל זה. מעיון בחומר הראיות – ישן וחדש כאחד, עולה כי בפסקי-הדין של בית-המשפט השלום ובית-המשפט המחוזי, ובהחלטתו של בית-המשפט העליון – לא נפל כל פגם, באשר הרשעת המערער ניצבת על מארג ראיות שלם, מהימן ומפליל.

8. נוכח האמור, הבקשה נדחית.

ניתנה היום, כ"ג בכסלו התש"ע (10.12.09).

ש ו פ ט